

Jacek Jaworski

Katedra Rachunkowości
Wyższa Szkoła Bankowa w Gdańsku

Tomasz Kondraszuk

Katedra Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Kierunki poszukiwań rozwiązań ewidencyjnych dla gospodarstw rolniczych w świetle wyników badań potrzeb informacyjnych menedżerów małych przedsiębiorstw w Polsce

Wstęp

W rolnictwie gromadzenie i właściwe wykorzystywanie informacji nabiera coraz większego znaczenia. Produkcja rolnicza posiada swoją specyfikę polegającą na pozyskiwaniu materii organicznej z produkcji roślinnej i zwierzęcej, a następnie ich biologicznej i technicznej transformacji w wysokowartościowe dobra. Rolnik, chcąc efektywnie gospodarować, musi patrzeć na swoją działalność poprzez pryzmat żywych organizmów roślinnych oraz zwierzęcych, a także zachodzących procesów fizjologicznych i biologicznych. W warunkach gospodarki rynkowej i zachowań konkurencyjnych innych gospodarstw potrzebna jest również finansowa i ekonomiczna ocena efektywności stosowanych technologii produkcji. Wszystko co robi rolnik powinno być poddawane ocenie pod względem racjonalności wykorzystywania posiadanych zasobów i uzyskiwanych nadwyżek finansowych.

Dużą rolę w zdobywaniu informacji na potrzeby zarządzania powinna odgrywać rachunkowość rolnicza. Bezpośrednie zainteresowanie prowadzeniem ewidencji ze strony rolników może się pojawić w momencie, kiedy będzie ona służyła podejmowaniu decyzji. Według Manteuffla [1964], rachunkowość rolnicza obejmuje księgowość (gospodarczą i finansową), także pozaksięgowo obliczanie kosztów, kalkulacje, analizę i sprawozdawczość służące przede wszystkim generowaniu informacji na potrzeby zarządzania¹. W tej sytuacji kluczem

¹ Podobny pogląd wyrażał już czterdzieści lat temu Meimberg [1971, s. 18] stwierdzając, że „Rachunkowość rolnicza powinna służyć przede wszystkim przedsiębiorcy. Zapisy i ich ocena

do zdobywania właściwej informacji i upowszechnienia systemu rachunkowości rolniczej jest jej ukierunkowanie na potrzeby rachunku ekonomicznego i podejmowania decyzji. Według Meimberga [1971, s. 20] „(...) jeżeli chcemy zwiększyć przydatność zapisów księgowych w dziedzinie kierowania gospodarstwem i jego organizacji, to musimy zwiększyć wykorzystanie tych danych do planowania, a w związku z tym rachunek stanu rzeczywistego musi być ściślej związany z przewidywaniem stanu przyszłego”. Jest to ważne stwierdzenie pokazujące racjonalny kierunek zmian przygotowywanych w Polsce.

Według zapowiedzi premiera², w 2013 roku powinien być wdrożony w gospodarstwach rolniczych system rachunkowości, a od następnego roku podatek dochodowy. Jest to zadanie trudne, stanowiące wyzwanie dla środowiska ekonomistów i rachunkowców rolniczych. W tym zakresie podejmowane są już próby oceny skutków zastąpienia podatku rolnego podatkiem dochodowym [np. Wasilewski, Gruzziel 2008; Ganc 2011; Mądra 2011]. Okazuje się jednak, że te rozważania mogą być już nieaktualne, ponieważ w projekcie rządowym zakłada się opodatkowanie gospodarstw rolniczych jednocześnie podatkiem rolnym i dochodowym.

Obok zagadnień stricte związanych z obciążeniem rolników nową daniną publiczną, duży problem może stanowić format zbierania danych na potrzeby ustalania zobowiązania podatkowego. Według obecnie obowiązujących przepisów, rolnicy osiągający przychody większe niż 1,2 mln euro zobowiązani będą obliczać podatek dochodowy na zasadach ogólnych, ustalając dochód na podstawie obowiązkowo prowadzonych ksiąg rachunkowych [UoR]. W pozostałych przypadkach pozostanie opcja wyboru jednej z uproszczonych ewidencji podatkowych. W chwili obecnej są to: podatkowa książka przychodów i rozchodów (zasady ogólne opodatkowania dochodów), ewidencje związane z ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych oraz z opodatkowaniem w formie karty podatkowej. Dotychczasowy brak doświadczeń i możliwości ich oceny pod kątem zaspokajania potrzeb na informację finansową w rolnictwie skłonił autorów do skorzystania z badań dokonanych w sektorze małych przedsiębiorstw w Polsce.

Celem opracowania jest próba określenia kierunków poszukiwań rozwiązań ewidencyjnych dla gospodarstw rolniczych w kontekście zaspokajania zapotrzebowania na informacje finansowe w świetle wyników badań dotyczących działalności pozarolniczej. Stanowić to będzie pierwszy krok na drodze do

stracą wymowę, jeśli będą służyły jedynie nadrzędnym celom polityki rolnej. Rolnik prowadzący księgowość tylko dla takich celów zostaje zdegradowany do roli kancelisty (...)”.

² W swoim exposé premier Donald Tusk podkreślił, że rolnictwo – mimo swojej specyfiki – jest formą działalności gospodarczej. Stąd konieczność objęcia go rachunkowością. Premier zaznaczył, że w UE w tej chwili kończą się prace nad przepisami, które dla wszystkich korzystających z dopłat będą wprowadzały obowiązek rachunkowości.

opracowania ram koncepcyjnych rachunkowości rolniczej, spełniających wymogi podatkowe i pozwalających na zaspokajanie podstawowych potrzeb informacyjnych w prowadzących ją gospodarstwach.

Potrzeby informacyjne menedżerów małych przedsiębiorstw w Polsce – wyniki badań

Ocena informacyjnej użyteczności wymienionych we wstępie systemów ewidencyjnych dla gospodarstw rolniczych wymaga diagnostyki potrzeb informacyjnych ich menedżerów. Dotychczas takie badania w polskich warunkach przeprowadzono jedynie wśród zarządzających małymi przedsiębiorstwami [Jaworski 2012]. Wykonano je na podstawie ankiety przeprowadzonej na reprezentatywnej próbie małych przedsiębiorstw, na którą złożyło się 1008 losowo wybranych jednostek. Losowanie odbyło się warstwami odpowiadającymi strukturze populacji generalnej. Strukturę respondentów względem wspomnianych systemów ewidencyjnych przedstawia tabela 1.

Tabela 1
Struktura ankietowanych przedsiębiorstw

Podział	Liczba	[%]
System ewidencyjny		
Księgi rachunkowe	312	30,95
Podatkowa księga przychodów i rozchodów	435	43,15
Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych	207	20,54
Karta podatkowa	54	5,36
Razem	1008	100,00

Źródło: Opracowanie własne.

Respondentom zadano pytanie: które z wymienionych informacji są Pani/Pana zdaniem najważniejsze z punktu widzenia osoby prowadzącej firmę przy podejmowaniu decyzji krótko- i długoterminowych? Klasy informacji finansowych uwzględnionych w badaniu wyodrębniono na podstawie zakresu przedmiotowego podejmowanych decyzji oraz podstawowych celach finansowych przedsiębiorstw. Respondenci udzielali odpowiedzi, oceniając istotność poszczególnych informacji w skali 1–5. Ich analizę przeprowadzono na podstawie statystycznych miar tendencji centralnej pozyskanych ocen (tab. 2).

Tabela 2

Zestawienie obliczeń miar charakteryzujących zgłaszane potrzeby informacyjne menedżerów małych przedsiębiorstw w Polsce

	Oceny menedżerów – podstawowe miary					
	Dominanta	Mediana	Śred. arytm.	Odchyl. stand.	Wsp. zmienn.	Wsp. asym.
Informacja o:	Zarządzanie krótkoterminowe					
płynności finansowej bieżącej	5,00	5,00	4,2771	1,0215	23,89%	-0,7077
bieżących i planowanych kosztach	5,00	4,00	4,1023	0,9586	23,37%	-0,9375
bieżących i planowanych przychodach	5,00	4,00	4,0448	0,9753	24,11%	-0,9794
rentowności	5,00	4,00	4,0089	1,0269	25,62%	-0,9651
sprawności działania	4,00	4,00	3,9213	1,0157	25,90%	-0,0775
zapotrzebowaniu na gotówkę „ex ante”	4,00	4,00	3,5471	1,1956	33,71%	-0,3788
innych kategoriach finansowych	4,00	4,00	3,4216	1,4077	41,14%	-0,4109
Informacja o:	Zarządzanie długoterminowe					
poziomie zadłużenia	5,00	4,00	3,9740	1,1693	29,42%	-0,8774
finansowych efektach planów długoterminow.	4,00	4,00	3,9393	1,0699	27,16%	-0,0567
opłacalności inwestycji w majątek trwały	5,00	4,00	3,9095	1,0949	28,01%	-0,9960
kondycji finansowej na tle branży i konkurencji	4,00	4,00	3,8569	1,0805	28,02%	-0,1325
koszcie kapitału	4,00	4,00	3,8242	1,0958	28,65%	-0,1604
wartości przedsiębiorstwa	4,00	4,00	3,7783	1,1257	29,79%	-0,1969
innych kategoriach finansowych	3,00	3,00	3,0944	1,4026	45,33%	0,0673

Źródło: Opracowanie własne.

Za najistotniejsze informacje w obszarze zarządzania krótkoterminowego menedżerowie uznali informacje o bieżącej płynności finansowej. Niewiele niżej przedsiębiorcy ocenili znaczenie informacji o bieżących i przyszłych kosztach. Trzecie na liście zgłaszanych potrzeb ulokowały się informacje o bieżących i przyszłych przychodach. Najwyższe oceny uzyskała informacja o rentowności przedsiębiorstwa, średnia tych ocen jako ostatnia przekroczyła poziom 4,0.

Za mniej istotne w zarządzaniu krótkoterminowym przedsiębiorcy uznali informacje o sprawności działania oraz o zapotrzebowaniu na gotówkę. Najmniej ważne okazały się inne kategorie informacji finansowych.

Analiza współczynników zmienności (odchyłeń standardowych) prowadzi do wniosku, że im mniej znaczący rodzaj informacji krótkoterminowej, tym większy rozrzut udzielanych odpowiedzi. Dla informacji istotniejszych oceny menedżerów są bardziej skupione wokół średniej, natomiast informacje mniej znaczące budzą większe wątpliwości menedżerów.

Ujemne i wysokie współczynniki asymetrii wskazują, że rozkład odpowiedzi (w szczególności dla informacji wysoko ocenianych) jest silnie lewostronny. Oznacza to, że większość udzielanych odpowiedzi była wyższa niż ich średnia arytmetyczna. W przypadku informacji krótkoterminowych o mniejszym znaczeniu dla przedsiębiorców, asymetria rozkładu odpowiedzi maleje, a zatem są one bardziej zróżnicowane niż w przypadku informacji istotniejszych.

Dla zarządzania długoterminowego wszystkie założone rodzaje informacji przedsiębiorcy oceniali niżej niż w przypadku krótkiego okresu. Najistotniejsze okazały się informacje o poziomie zadłużenia. Nieco niżej przedsiębiorcy ocenili znaczenie informacji o opłacalności inwestycji w majątek trwały. W przypadku tych dwóch rodzajów informacji najczęściej występującą oceną było 5,00. Wyższą średnią niż informacje o opłacalności inwestycji charakteryzują się informacje o finansowych efektach planów długoterminowych, jednak w tym przypadku najczęściej wystawianą oceną było 4,0.

Informacje o pozycji finansowej firmy w relacji do konkurencji i branży uplasowały się w środku listy potrzeb informacyjnych menedżerów dla obszaru zarządzania długoterminowego. Stosunkowo nisko oceniono zapotrzebowanie na informacje o koszcie kapitału. Najmniej istotne okazały się informacje o wartości przedsiębiorstwa oraz o innych kategoriach finansowych.

Dla zarządzania długoterminowego oceny były bardziej zróżnicowane niż w przypadku krótkiego okresu. Świadczą o tym wyższe współczynniki zmienności. Rosną one wraz ze zmniejszającym się znaczeniem ocenianej informacji. Mniejsze niż w obszarze zarządzania krótkoterminowego są za to współczynniki asymetrii. W przypadku informacji o finansowych efektach planów długoterminowych oraz kondycji finansowej na tle branży i konkurencji rozkład odpowiedzi okazał się niemal symetryczny.

Wartym podkreślenia jest, że znaczenie informacji finansowych dla obszaru zarządzania krótkoterminowego jest przez przedsiębiorców zdecydowanie wyżej oceniane niż informacji dotyczących decyzji długoterminowych. Potwierdza to szeroko prezentowany w literaturze pogląd, że małe przedsiębiorstwa skoncentrowane są na przetrwaniu w krótkim okresie, a ich menedżerowie rzadko patrzą na działalność swoich przedsiębiorstw przez pryzmat celów strategicznych.

Ewidencyjne źródła informacji finansowych w sektorze małych przedsiębiorstw w Polsce i ich użyteczność w zarządzaniu

Użyteczność wymienionych we wstępie form ewidencyjnych stosowanych przez małe przedsiębiorstwa w Polsce w dostarczaniu informacji finansowych prezentuje tabela 3.

Najbardziej rozbudowanym systemem ewidencyjnym są księgi rachunkowe. Ich prowadzenie regulowane jest przepisami ustawy o rachunkowości [UoR]. Księgi te oraz sporządzane na ich podstawie sprawozdanie finansowe dostarczają

Tabela 3

Użyteczność form ewidencyjnych stosowanych przez małe przedsiębiorstwa w Polsce w dostarczaniu informacji finansowych

Wyszczególnienie		Systemy ewidencyjne			
		Karta podatkowa	Ryczałt ewidencyjny	KPiR	Księgi rachunkowe
Zarządzanie krótkoterminowe	Informacje o: płynności finansowej	–	–	–	+++/?
	kosztach	+	+	++	+++
	przychodach	–	++	++	+++
	rentowności	–	–	+/?	+++/?
	sprawności działania	–	+/?	+/?	+++/?
	zapotrzebowaniu na gotówkę	–	–	–	+++/?
Zarządzanie długoterminowe	zadłużeniu przedsiębiorstwa	–	–	–	+++/?
	finansowych efektach planów długoterminowych	–	–	+/?	+++/?
	opłacalności inwestycji	–	–	+/?	+++/?
	pozycji finansowej w branży	–	–	++/?	+++/?
	koszcie kapitału	–	–	–	++/?
	wartości przedsiębiorstwa	–	–	+/?	++/?

– system nie dostarcza użytecznych informacji; + system dostarcza informacji szacunkowych; ++ system dostarcza informacji ogólnych; +++ system dostarcza informacji szczegółowych; ? dla pozyskania kompletnej informacji wymagane jest zastosowanie narzędzi innych dyscyplin, np. rachunkowości zarządczej, analizy i planowania finansowego itd.

Źródło: Opracowanie własne.

pełnych informacji o wszystkich sześciu podstawowych kategoriach finansowych charakteryzujących sytuację jednostki (majątek i źródła jego finansowania, przychody i koszty oraz wpływy i wydatki). Umożliwia to szybkie i łatwe pozyskanie retrospektywnych informacji użytecznych w krótko- i długoterminowym zarządzaniu przedsiębiorstwem. Dane dostarczane przez księgi rachunkowe stanowią także dobrą podstawę planowania, co powoduje, że ich użyteczność w przygotowaniu danych prospektywnych należy ocenić równie wysoko. Zatem przedsiębiorcy zobowiązani lub też dobrowolnie decydujący się na prowadzenie tego systemu ewidencyjnego są w stanie zaspokoić w pełni swoje potrzeby informacyjne. Obowiązek prowadzenia ksiąg rachunkowych dotyczy osób prawnych oraz największych przedsiębiorstw osób fizycznych. Jednostek takich jest jednak niewiele. Według danych GUS na koniec 2010 roku stanowiły one jedynie 7,17% aktywnych małych firm w Polsce [Raport GUS 2010].

Przedsiębiorstwa osób fizycznych (a te dominują w sektorze małych firm w Polsce), których przychody ze sprzedaży i operacji finansowych nie przekraczają 1,2 mln euro rocznie zwolnione są z obowiązku prowadzenia ksiąg rachunkowych. W przypadku, gdy wybiorą zasady ogólne opodatkowania dochodu zobowiązane są prowadzić tzw. podatkową ksiązkę przychodów i rozchodów (KPiR) [PDOF]. W tym przypadku ewidencji podlegają operacje gospodarcze mające wpływ na przychody i koszty przedsiębiorstwa. Kategorie majątkowe ewidencjonowane są w bardzo ograniczonym zakresie (ewidencja środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych, coroczny spis z natury składników zapasów). Składniki źródeł finansowania pozostają poza obowiązkową ewidencją. Oznacza to, że pozyskanie takich informacji jak np. o płynności finansowej, zapotrzebowaniu na gotówkę, koszcie kapitału oraz zadłużeniu przedsiębiorstwa jest w tym przypadku bardzo utrudnione. Dotyczy to dominującej części aktywnych małych przedsiębiorstw w Polsce (66,67%) [Raport GUS 2010].

Ewidencje skojarzone z ryczałtowymi formami opodatkowania dostarczają zdecydowanie najmniej informacji interesujących przedsiębiorców. Zasady opodatkowania, a co za tym idzie ewidencji, określone są w przepisach ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym [ZPDOF].

Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych mogą stosować podatnicy, których przychody w poprzednim roku nie przekroczyły kwoty 150 tys. euro lub też rozpoczynający działalność gospodarczą. Z zasady tej wyłączone są jedynie wybrane rodzaje działalności wymienione w ustawie. W tej formie opodatkowania podatek ustalany jest procentowo od zaewidencjonowanych przychodów. Zatem prowadzona ewidencja skoncentrowana jest na ustaleniu tychże przychodów, a także w szczątkowej formie niektórych kosztów (wynagrodzenia pracowników). Na koniec 2010 roku stosowało ją 20,55% małych firm w Polsce [Raport GUS 2010].

Karta podatkowa jest bardzo specyficzną formą opodatkowania przedsiębiorstw osób fizycznych. Wymiar podatku nie zależy w tym przypadku od efektów prowadzonej działalności, a od jej rodzaju, liczby zatrudnionych pracowników oraz ilości mieszkańców gminy, na terenie której owa działalność jest prowadzona. Zatem ustalenie zobowiązania podatkowego nie wymaga prowadzenia w zasadzie żadnej ewidencji. Oznacza to, że w 2010 roku 5,61% małych przedsiębiorstw pozbawionych było możliwości pozyskania w oparciu o ewidencje obowiązkowe jakichkolwiek istotnych z punktu widzenia menedżera informacji finansowych [Raport GUS 2010].

Potrzeby informacyjne rolników i proponowane metody ich zaspokajania

Chcąc określić na podstawie omówionych badań ewentualne potrzeby informacyjne należy dokonać porównania charakteru działalności rolniczej z klasyczną działalnością gospodarczą. Wydaje się, że w wielu aspektach są one bardzo podobne, w szczególności w przypadku przedsiębiorstw i gospodarstw rodzinnych dominujących na obydwóch rynkach. Niewątpliwie rolnik, tak samo jak mały przedsiębiorca, będzie zainteresowany informacją o płynności finansowej, bieżących i planowanych kosztach i przychodach, zadłużeniu gospodarstwa czy też opłacalności planowanych inwestycji. Można jednak zaryzykować stwierdzenie, że rolnicy, w odróżnieniu od klasycznych przedsiębiorców, są bardziej skoncentrowani na długookresowych efektach działalności niż na bieżącym przetrwaniu. Oczywiście, przetrwanie jest ważne, a może i najważniejsze, ale działalność rolnicza ma specyficzny charakter inwestycyjny i wymaga długoterminowego planowania spodziewanych korzyści. Wymagania te wynikają po pierwsze z rozłożonych w czasie technik związanych z uprawami roślinnymi czy hodowlą zwierząt, a po drugie z głęboko zakorzenionych tradycji dziedziczenia gospodarstw przez kolejne pokolenia rolników. Dlatego działalności rolniczej, jak żadnej innej, towarzyszy konieczność „trwałego” („zrównoważonego”) rozwoju. W tym kontekście należy zadać pytanie: jaką funkcjonalność i strukturę powinny posiadać systemy ewidencyjne uwzględniające specyfikę działalności rolniczej, a jednocześnie bazujące na omówionych wcześniej wynikach badań? Systemy ewidencji gospodarczej funkcjonowały w rolnictwie już na przełomie XIX i XX wieku, w tym także w Polsce. Przykładem może być opracowany system rachunkowości jednopozycyjnej powstały w 1926 roku na Wydziale Ekonomiki Rolnej Drobnych

Gospodarstw Wiejskich PINGW w Puławach. Przyjęty system wzorowano na doświadczeniach i dorobku E. Laura [Wojtaszek 1993].

W latach 90. ubiegłego wieku rozpoczęto badania nad kolejnym rozwiązaniem. Metoda kasowa i towarzysząca jej ewidencja w postaci księgi inwentarzowej gospodarstwa rolniczego oraz księgi obrotów i zaszłości została przetestowana w ramach zunifikowanego systemu rachunkowości gospodarstw rolniczych (ZSRGR) w latach 1995–2002 [Goraj i in. 1995]. W 1997 roku opracowany został komputerowy program obsługi rachunkowości rolnej (PORR), który umożliwiał na poziomie ODR założenie bazy danych o gospodarstwach prowadzących rachunkowość. W finansowanie tego projektu było zaangażowane ówczesne Ministerstwo Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa (FAPA) oraz Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Podstawowym celem ZSRGR było permanentne dostarczanie zestawów informacji opisujących, według jednolitego standardu, wyniki ekonomiczno-produkcyjne gospodarstw rolniczych dla trzech podstawowych grup odbiorców:

- a) rolnika i współpracującego z nim doradcy;
- b) partnerów rynkowych rolnika (głównie banków);
- c) ośrodków decyzyjnych, dysponentów funduszy publicznych kierowanych do gospodarstw rolniczych.

Za konieczne informacje dla przeprowadzania analizy finansowej gospodarstwa rolniczego uznane zostały: okresowe sprawozdanie o przepływie pieniędzy, rachunek wyników działalności operacyjnej gospodarstwa, bilans, rachunek kapitału własnego i ewentualnie rachunek dochodu ogólnego rodziny rolniczej. Na podstawie powyższego zestawu danych możliwe jest dokonywanie analiz: płynności, wypłacalności, rentowności, zdolności obsługi zadłużenia, sprawności (efektywności) finansowej, a także obliczanie innych wskaźników przydatnych w zarządzaniu.

W ZSRGR odstąpiono od zasady memoriałowej na etapie ewidencji zdarzenia gospodarczego, tak więc wpłatę (potencjalny przychód) rejestruje się w momencie faktycznej zapłaty i wpływu pieniędzy do gospodarstwa. Podobnie wypłata (potencjalny koszt) jest rejestrowana dopiero po wydatkowaniu pieniędzy z gospodarstwa. Obliczony na koniec okresu obrachunkowego wynik skorygowany o należności i zobowiązania oraz stany zapasów jest taki sam, jak otrzymany według metody memoriałowej. Sprawozdania finansowe sporządzane na koniec okresu obrachunkowego mogą więc być porównywane bezpośrednio ze sprawozdaniami dużych gospodarstw wielkoobszarowych stosujących zasadę memoriału.

Zbliżoną koncepcyjnie, zastosowaną w branżach nierolniczych, metodę ewidencji gospodarczej opisała Kurkowa [2003]. Dokonana przez autorkę analiza porównawcza polskiej KPiR z obowiązującą w Republice Czeskiej księgowością pojedynczą (prostą) prowadzoną metodą kasową wskazuje, że ten ostatni system ewidencyjny stanowi znacznie bogatsze źródło informacji zarządczej niż nasza rodzima KPiR. Charakteryzuje się przy tym niewiele większym nakładem pracy księgowego oraz podobnymi, lecz ujętymi kasowo rezultatami podatkowymi.

Podsumowanie

Omówione wyniki badań potrzeb informacyjnych małych przedsiębiorstw wskazują na brak relacji między stosowanymi rozwiązaniami ewidencyjnymi a oczekiwanymi przez menedżerów informacjami. Obowiązkowe systemy ewidencyjne powiązane z wybieraną formą opodatkowania dochodu realizują przede wszystkim cele podatkowe, pomijając zarządcze kierunki ich wykorzystania. Nie sprzyja to racjonalizacji decyzji podejmowanych przez menedżerów, powodując jednocześnie marginalizację znaczenia prowadzonych ewidencji w osiąganiu sukcesu gospodarczego. W obecnych warunkach gospodarowania, w których informacja stanowi jeden z kluczowych zasobów przedsiębiorstwa, zaobserwowaną sytuację należy ocenić negatywnie. W ocenie autorów nie należy jej powielać, wprowadzając obowiązki ewidencyjne w gospodarstwach rolniczych. Powstaje interesujące pytanie: czy w rolnictwie można zaproponować inne rozwiązania, które w sposób skuteczniejszy wspomagałyby rolnika w podejmowaniu decyzji? Czy można opracować system ewidencji dla gospodarstw, realizujący cele podatkowe, a jednocześnie pozwalający na zaspokajanie potrzeb informacyjnych rolnika? Opracowanie i wdrożenie takiego systemu byłoby cennym rozwiązaniem ukierunkującym rozwój systemów ewidencyjnych także pozostałych jednostek.

Przeprowadzona krótka analiza dotychczasowych badań nad rozwiązaniami ewidencyjnymi w rolnictwie prowadzi do wniosku, że zostały już opracowane ramy koncepcyjne systemu, w oparciu o które można byłoby zaproponować ewidencję mającą szansę spełnić cele podatkowe i zarządcze. Kierunek wykorzystania w tym zakresie metody kasowej ewidencji operacji wynikowych oraz prostych zestawień bilansowych wydaje się bardzo interesujący. Tym bardziej, że podobna ewidencja stosowana jest z powodzeniem u najbliższych sąsiadów naszego kraju (np. w Czechach).

Powyższe spostrzeżenia stanowią inspirującą przesłankę do kolejnych badań, które autorzy mają zamiar podejmować. Po pierwsze – należałoby zweryfikować

empirycznie ustalone w sektorze małych przedsiębiorstw potrzeby informacyjne na reprezentatywnej grupie rolników. Po drugie – opracować prototyp systemu informacyjnego optymalizującego cele podatkowe i zarządcze prowadzonych ewidencji. I po trzecie – przetestować ów system w wybranych typowych gospodarstwach rolniczych.

Literatura

- GANC M., *Podatek rolny w relacji do produkcji, przychodów i przepływów pieniężnych w gospodarstwach prowadzących rachunkowość rolną FADN*, [w:] *Czas na pieniądź. Zarządzanie finansami. Współczesne wyzwania teorii i praktyki*, red. Zarzecki D., Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 640, Seria „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 38, Szczecin 2011.
- GORAJ L., KONDRASZUK T., MAŃKO S., SASS R., POKRZYWA T., WÓJCIK E., *Instrukcja pilotażowego prowadzenia uproszczonej wersji rachunkowości w gospodarstwach rolniczych*, Warszawa 1995.
- JAWORSKI J.: *Informacja finansowa w zarządzaniu małym przedsiębiorstwem. Potrzeby – źródła – wykorzystanie*, CeDeWu-WSB, Warszawa 2012.
- KURKOWA K., *Uproszczone formy ewidencji księgowej na przykładzie Polski i Czech*, [w:] *Historia, współczesność i perspektywy rachunkowości w Polsce*, red. Sojak A., Wydawnictwo UMK, Toruń 2003, s. 371–381.
- MAJDRA M., *Zróżnicowanie obciążenia podatkiem rolnym indywidualnych gospodarstw rolniczych w zależności od siły ekonomicznej*, [w:] *Czas na pieniądź. Zarządzanie finansami. Współczesne wyzwania teorii i praktyki*, red. Zarzecki D., Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 640, Seria „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 38, Szczecin 2011.
- MANTEUFFEL R., *Rachunkowość rolnicza*, t. I, PWRiL, Warszawa 1964.
- MEIMBERG P., *Rachunkowość rolnicza*, PWRiL, Warszawa 1971.
- WASILEWSKI M., GRUZIEL K., *Podatek rolny a podatek dochodowy – konsekwencje zmian dla gospodarstw rolniczych*, RNR, Seria G, t. 94, z. 2, Warszawa 2008.
- WOJTASZEK Z., *Pojęcia i kategorie ekonomiczne w rachunkowości gospodarstw chłopskich*, IERiGŻ, Warszawa 1993.
- Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2010 r.* [Raport GUS], www.stat.gov.pl, kwiecień 2011, data dostępu 01.06.2012.
- Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych [PDOF], (Dz.U. 14/2000 poz. 176 z późniejszymi zmianami).
- Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości [UoR], (Dz.U. 76/2002 poz. 76 z późniejszymi zmianami).
- Ustawa z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne [ZPDOF], (Dz.U. 144/1998 poz. 930 z późniejszymi zmianami).

Directions in Searching for Filing Solutions for Farms in Light of Research Results of Information Needs of Small Business Managers in Poland

Abstract

The purpose of this paper is an attempt to identify directions in searching for filing solutions for farms in the context of meeting the demand for financial information in light of research on non-agricultural activities. The results of this research were presented in the first part of the paper. Then, in the basis on the established information needs of managers of small enterprises, the criticism of current filing systems was conducted. In the last part of the paper, addressing the information needs of entrepreneurs to the circumstances of the farm functioning, the paths of relevant filing solutions were proposed.